

Adroddiad i'r	Pwyllgor Craffu Perfformiad
Dyddiad y cyfarfod	07 Mawrth 2024
Aelod / Swyddog Arweiniol	Gill German (Aelod Arweiniol Addysg, Plant a Phobl Ifanc) a Geraint Davies (Pennaeth Addysg)
Pennaeth Gwasanaeth	Geraint Davies, Pennaeth Addysg
Awduron yr Adroddiad	Jayne Williams (Athro Ymgynghorol, Addysg Ddewisol yn y Cartref) a Geraint Davies (Pennaeth Addysg)
Teitl	Cefnogi a monitro darparu Addysg Ddewisol yn y Cartref

1. Am beth mae'r adroddiad yn sôn?

1.1. I archwilio polisïau a gweithdrefnau'r Awdurdod mewn cysylltiad â chefnogi a monitro darparu Addysg Ddewisol yn y Cartref.

2. Beth yw'r rheswm dros lunio'r adroddiad hwn?

2.1 Sicrhau bod y Cyngor yn diwallu ei gyfrifoldebau statudol o ran disgyblion sy'n dewis cael eu haddysgu gartref, tra'n sicrhau hefyd eu bod yn cael eu cefnogi a'u diogelu'n briodol.

3. Beth yw'r Argymhelliad?

3.1. Gwahoddir y pwyllgor Craffu i drafod manylion yr adroddiad hwn ac i adnabod unrhyw faterion a godwyd sydd angen eglurhad neu archwiliad pellach yn y dyfodol.

4. Manylion yr adroddiad

Cyd-destun

- 4.1. Addysgu gartref yw term sy'n cael ei ddefnyddio pan fo rhieni yn addysgu eu plant yn y cartref yn lle eu hanfon i'r ysgol. Mae addysgu gartref yn adlewyrchu amrywiaeth o ddulliau ac mae'n caniatáu ymagwedd unigol i blant sydd wedi'i deilwra i anghenion a diddordebau penodol pob plentyn. Mae nifer o rieni sy'n addysgu gartref yn teimlo eu bod yn gallu diwallu anghenion unigol a steiliau dysgu eu plant yn fwy effeithiol nag mewn ystafell ddosbarth.
- 4.2. Nid oes yn rhaid i blant sy'n cael eu haddysgu gartref ddilyn Cwricwlwm i Gymru nac unrhyw gwricwlwm penodol arall na bodloni meini prawf ar gyfer y nifer o oriau dysgu. Gall y dull addysgu gartref fod unrhyw le ar gontinwmm o ddull ffurfiol, strwythuredig wedi'i seilio ar amserlen, drwodd i addysg awtonomaidd neu sy'n cael ei arwain gan blentyn.
- 4.3. Cafodd canllaw statudol ar gyfer Addysg Ddewisol yn y Cartref ei gwblhau ym mis Mehefin 2023 i gefnogi Awdurdodau Lleol wrth ymarfer eu swyddogaethau o dan Adran 436A Deddf Addysg 1996. Mae hyn yn rhoi dyletswydd ar Awdurdodau Lleol i wneud trefniadau i ganfod pwy yw'r plant yn eu hardal sydd o'r oedran ysgol gorfodol nad ydynt wedi cofrestru'n ddisgyblion mewn ysgol, ac nad ydynt fel arall yn derbyn addysg addas mewn ysgol.

Cyfrifoldebau

- 4.4 Cyfrifoldeb y rhiant yw darparu addysg addas, effeithlon, llawn amser, yn unol ag oedran, gallu a doniau y plentyn.
- 4.5 Rôl yr Awdurdod Lleol yw canfod plant neu bobl ifanc NAD YDYNT yn derbyn addysg addas, effeithlon, llawn amser. Nid ein rôl ni yw darparu'r addysg, ond fe allwn ni gefnogi. Gallwn ymgymryd â'r rôl hon mewn sawl ffordd wahanol. Y ffordd fwyaf pwysig yw drwy ymgysylltu mewn modd cadarnhaol, cefnogol gyda'r teuluoedd a meithrin perthynas er mwyn i ni allu canfod pa ddysgu sydd yn digwydd a'i addasrwydd.

Cefnogi Teuluoedd

- 4.6. Cyn i ddysgwyr gael eu tynnu oddi ar gofrestr yr ysgol, mae'n rhaid rhannu [Llawlyfr i Addysgwyr yn y Cartref - Llywodraeth Cymru](#) gyda theuluoedd er mwyn iddynt wybod beth a ddisgwylir ganddynt er mwyn Addysgu Gartref. Ar ôl i deuluoedd symud i Addysg Ddewisol yn y Cartref, fe gaiff Protocol Sir Ddinbych, a ddiweddarwyd ym mis Chwefror 2024 (gweler Atodiad 1), ei anfon at y teuluoedd i'w cefnogi nhw i ddechrau arni.
- 4.7. Mae ymweliad â'r cartref yn cael ei gynnig i bob teulu sy'n cynnig Addysg Ddewisol yn y Cartref. Mae hyn yn ffordd effeithiol o gysylltu â phob teulu ac mae'n gyfle gwych i gyfarfod â'r dysgwyr a chlywed eu safbwyntiau nhw. Mae hefyd yn rhoi cyfle i ddysgwyr egluro beth maen nhw wedi bod yn ei ddysgu. Does dim rhaid i deuluoedd dderbyn ymweliad â'r cartref. Mae'n well gan rai teuluoedd anfon adroddiad addysgiadol neu adroddiad cefnogi gan drydydd parti.
- 4.8. Mae nifer o deuluoedd yn holi ynglŷn â lle i ddechrau a ble i ddod o hyd i waith, ac mae taflen wybodaeth gydag enghreifftiau o wefannau, gweithlyfrau ac apiau amrywiol i gefnogi dysgu ar gael. Mae teuluoedd hefyd yn cael eu cyfeirio at grwpiau amrywiol yn y gymuned leol er mwyn iddynt wneud cysylltiadau ac i fod yn rhan o rwydwaith ehangach. Mae yna hefyd ran benodol ar wefan CSDd sydd yn cefnogi teuluoedd i allu cael gafael ar y wybodaeth a manylion cysylltu diweddaraf (Atodiad 2).

Proffil a Chyllid Sir Ddinbych

- 4.9. Ar hyn o bryd, mae gan Sir Ddinbych 158 o ddysgwyr sydd ar y gofrestr Addysg Ddewisol yn y Cartref. Mae hyn yn gynnydd amlwg ers mis Awst 2016 pan mai 94 o ddysgwyr oedd ar gofrestr Addysg Ddewisol yn y Cartref yr ALI. Gall niferoedd y dysgwyr Addysg Ddewisol yn y Cartref amrywio yn ystod y flwyddyn ysgol.
- 4.10. Bob blwyddyn mae'r Awdurdod Lleol (ALI) yn derbyn grant gan Lywodraeth Cymru i gefnogi gwaith dysgu teuluoedd sy'n Addysgu Gartref. Ym mis Hydref 2023, dangosodd 76 o'r 141 o deuluoedd ar y gofrestr bryd hynny ddiddordeb a chawsant eu cefnogi'n ariannol. Yr eitem fwyaf poblogaidd oedd tocynnau arhug i brynu adnoddau dysgu (75 taleb), yna tocyn Theatr (63) a thocyn Hamdden Sir Ddinbych

(62). Fe wnaethom ni hefyd gyfrannu tuag at ffioedd arholiadau a chostau tanysgrifio ar gyfer rhaglenni addysgiadol ar-lein.

Diffyg ymgysylltu

4.11. Yn anffodus, yn unol ag Awdurdodau Lleol eraill, mae gan Sir Ddinbych nifer fechan o deuluoedd sydd naill ai'n gwrthod neu sydd yn gyndyn o ymgysylltu. Fel Awdurdod Lleol, rydym ni'n ceisio ymgysylltu gyda'r teuluoedd yma drwy broses strwythuredig o llythyrau penodol sy'n cael eu hanfon ar adegau penodol. Bydd pob un o'r llythyrau yma'n mynd yn fwy difrifol gyda phob cam. Rhwng y llythyrau yma, mae yna alwadau ffôn, mae e-byst yn cael eu hanfon ac mae ymweliadau heb eu trefnu'n digwydd er mwyn ceisio ymgysylltu a chefnogi'r teuluoedd. Mae'r swyddog Addysg Ddewisol yn y Cartref yn gweithio'n agos gyda Thîm Gwaith Cymdeithasol Addysg yn yr achosion yma er mwyn ceisio sicrhau bod unrhyw bryderon am ddiogelu yn cael eu trin yn brydlon.

4.12. Os ydynt yn dal i beidio ymgysylltu, gall yr ALI gyflwyno Gorchymyn Mynychu'r Ysgol sydd â 3 cham ac allai arwain at eu herlyn.

Partneriaeth gydag eraill

4.13. Mae siart llif wedi'i ddiweddarau wedi cael ei rannu gyda phob ysgol ar draws Sir Ddinbych er mwyn sicrhau trosglwyddiad llyfn o addysg yn yr ysgol i Addysg Ddewisol yn y Cartref. Mae pob ysgol yn dilyn y siart llif yma'n llwyddiannus a chaiff gwybodaeth ei drosglwyddo'n effeithiol i'r ALI pan fydd dysgwyr yn cael eu tynnu oddi ar gofrestr yr ysgol. Mae gan y Swyddog Addysg Ddewisol yn y Cartref berthnasoedd cryf gydag ysgolion ac mae'n cysylltu'n rheolaidd gydag ysgolion i gynnig cefnogaeth ble mae ei angen ac i rannu arfer da.

4.14. Mae Swyddog Addysg Ddewisol yn y Cartref yr ALI hefyd yn aelod o dîm rhanbarthol o swyddogion Addysg Ddewisol yn y Cartref sydd yn cyfarfod bob tymor i drafod meysydd o bryder neu i gynorthwyo ei gilydd gydag unrhyw ymholiadau. Mae rhannu ymarfer ar draws y 6 ALI yng ngogledd Cymru yn ffordd effeithiol o gefnogi teuluoedd ymhellach. Mae yna hefyd dîm cenedlaethol o swyddogion Addysg Ddewisol yn y Cartref sydd yn cyfarfod ar-lein gyda Llywodraeth Cymru bob tymor i drafod diweddariadau ar sail genedlaethol.

5. Sut mae'r penderfyniad yn cyfrannu at Gynllun Corfforaethol 2022 i 2027: Y Sir Ddinbych a Garem?

- 5.1. Mae'r maes gwaith hwn yn cyfrannu at wneud Sir Ddinbych yn lle iachach a hapusach lle mae pobl ifanc eisiau byw a gweithio a chyda'r sgiliau i wneud hynny. Mae hefyd yn cyfrannu at wneud Sir Ddinbych yn lle ble gall pobl ifanc ddysgu a gwneud cynnydd da yn eu sgiliau, dysgu mewn amgylchedd teg a diogel. Bydd hyn yn helpu i sicrhau bod bob dysgwr yn cael y dechrau gorau mewn bywyd ac yn gallu gwireddu eu potensial llawn.

6. Faint fydd hyn yn ei gostio a sut y bydd yn effeithio ar wasanaethau eraill?

- 6.1. Mae'r Awdurdod Lleol yn parhau i ddefnyddio Grantiau Llywodraeth Cymru i gefnogi'r nifer cynyddol o deuluoedd sydd yn dewis Addysg Ddewisol yn y Cartref. Yn sgil y niferoedd cynyddol, mae Athro llawn amser wedi cael ei gyflogi i fonitro a chefnogi Addysg Ddewisol yn y Cartref.
- 6.2. Yn sgil y nifer cynyddol o ddysgwyr Addysg Ddewisol yn y Cartref sydd ag Anghenion Dysgu Ychwanegol (ADY), mae'r swyddog Addysg Ddewisol yn y Cartref yn gweithio'n agos gyda'r tîm ADY, yn aml yn mynd gydag Athrawon Ymgynghorol ADY i gynnal Adolygiadau Blynyddol o Gynlluniau Datblygu Unigol (CDU) a Datganiadau.
- 6.3. Mae Gwasanaethau Plant yn cydweithio gydag Addysg Ddewisol yn y Cartref i gefnogi Ymweliadau Cartref amrywiol â theuluoedd allai fod yn fwy anodd ymgysylltu â nhw.

7. Beth yw prif gasgliadau'r Asesiad o Effaith ar Les?

- 7.1 Nid oes angen gwneud penderfyniad na chynnig ar gyfer newid ac felly nid oes angen Asesiad o Effaith ar Les.

8. Pa ymgynghoriadau sydd wedi'u cynnal gyda Chraffu ac eraill?

- 8.1. Roedd cyflwyniad i Gadeirydd y Clystyrau i egluro'r siart llif i rieni ac ysgolion yn boblogaidd a chawsant eu dosbarthu'n dda drwy'r clystyrau. Cafodd y cyflwyniad yma hefyd ei gyflwyno i Lywodraethwyr er mwyn codi ymwybyddiaeth a dealltwriaeth.
- 8.2. Gofynnwyd am adborth am y Canllaw Statudol newydd yn ystod y cyfnod ymgynghori a chafodd ei groesawu a'i adrodd yn ôl i Lywodraeth Cymru.

9. Datganiad y Prif Swyddog Cyllid

- 9.1 Caiff costau eu talu drwy elfen Tegwch Grant Addysg yr Awdurdod Lleol.

10. Pa risgiau sydd ac a oes unrhyw beth y gallwn ei wneud i'w lleihau?

- 10.1. Mae rhai teuluoedd yn gyndyn o ymgysylltu gyda'r ALI oherwydd amgylchiadau amrywiol. Mae Sir Ddinbych yn cyd-fynd â'r duedd genedlaethol lle mae cynnydd mewn diffyg ymgysylltu. Rydym ni'n parhau i geisio ymgysylltu gyda phob teulu, y gorau allwn ni. Rydym ni'n gweithio'n agos gydag asiantaethau rydym ni'n cyfeirio teuluoedd atynt, megis Gyrfa Cymru, y Tîm Trosglwyddo, Iechyd, Cwmnïau Cefnogi Trydydd Parti, Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a Phobl Ifanc a Gwasanaethau Plant.

11. Pŵer i wneud y penderfyniad

- 11.1 Adran 436A Deddf Addysg 1996
- 11.2 Mae Adran 21 Deddf Llywodraeth Leol 2000 ac Adran 7 Cyfansoddiad y Cyngor yn amlinellu pwerau a dyletswyddau'r Pwyllgor Craffu mewn perthynas â datblygu polisi, materion adolygu a pherfformiad.